

Štampa vsak četrtek
in velja s poštnino
vred in v Mariboru s
poštovanjem na dom
za celo leto K 5.—
za pol leta „ 2.60
za četrtri leta „ 1.20

Narečnina se pošilja
upravnilstvu v tiskarni
sv. Cirila, koroške
ulice št. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Določniki katol. in-
štrnega društva do-
lžujejo list brez po-
sodne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Pisarniki listi dob-
ne v tiskarni in pri
gospodu Novaku na
velikem trgu po 10 A.

Rekopis se ne vra-
čajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vstopne,
če se natisne enkrat,
po 12 h, dvakrat 24 h,
trikrat 24 h.

Štev. 45.

V Mariboru, dne 10. novembra 1898.

Tečaj XXXII.

Jubilejno leto pa družba svetega Cirila in Metoda.

Z radostnim pričakovanjem so nastopili narodi širne Avstrije leto 1898. In med temi narodi gotovo Slovenci nismo bili zadnji, ki smo se srčno veselili petdesetletnice cesarovanja našega presvet. vladarja in dobrega očeta Frana Josipa I.

Dasi nam je bilo vsem znano, da milosrčni vladar tudi ob tako izvenredni priliki odklanja vse hrupne in potratne veselice, želeč, naj bi se le z dobrimi deli in obče koristnimi ustanovami proslavljaj njegov jubilej, vendar bi z drugimi avstrijskimi narodi vred tudi Slovenci ne bili mogli v svojih srcih prikrivati iskrene radosti povodom vesele petdesetletnice ljubljene vladarja, ampak bi jej bili dajali duška v raznih veselicah in slavnostih, — ko bi ne bila, kakor strela z jasne neba, neizrekljivo tragična smrt presvite, srčnoblage cesarice Elizabete spremenila splošnega veselja hipoma v še bolj splošno, vsa srca pretresujoče žalovanje.

Izgubivši ljubeznjivo mater — cesarico Elizabeto — pa se narodi mogočne Avstrije s podvojeno ljubeznijo oklepamo očetovskega srca toliko skušanega, a nikdar ne omahujočega cesarja Frana Josipa.

Njegov zlati jubilej moramo dostojno proslaviti, tako nam velevala verno in zvesto avstrijsko srce, — a mesto veselice naj v teh okoliščinah poleg cerkvenih slavnostij zavzemajo patrijotična dobra dela.

In kako naj to izvršimo Slovenci? Družba sv. Cirila in Metoda v Ljubljani, ustanovljena

v ta namen, da podpira in pospešuje slovensko šolstvo na katoliško-narodni podlagi, smatra za svojo bistveno in velevažno nalogo tudi gojitev iskrenega in pristno-avstrijskega domoljubja. Zato si usoja njen glavni odbor:

1.) Nasvetovati vsem podružnicam, da oskrbe vsaka v svojem okraju začetkom meseca decembra t. l. sveto mašo za presvet. cesarja Frana Josipa I., pri kateri naj bi se družbini udje in drugi verniki spominjali tudi rajne cesarice Elizabete.

2.) Želi isti glavni odbor, da vse podružnice do konca jubilejnega leta mesto zabavnih shodov in veselice nabirajo jubilejnih darov za družbo sv. Cirila in Metoda v Ljubljani in kupujejo njenih tem namenom izdanih slavnostnih knjižic.

Nabiranje darov se vidi sicer na prvi pogled samopridno, a v resnici bi bilo eminentno patrijotično dobro delo.

Bilo bi dobro delo, ker se v družbinih zavodih vzgaja in podpira večinoma ubožna in zapuščena slovenska deca, ki se otima ne le potujčevanju, ampak tudi nravnemu propadanju s tem, da jo družba vsprejema v svoje zavode, da jo poučuje in vzgaja v katoliško-narodnem duhu, in da jo gmotno podpira z obleko, učili in v mnogih slučajih tudi z najpotrebnejšo hrano. — Srce krvavi glavnemu odboru družbe sv. Cirila in Metoda, ker mora skoraj v vsaki vodstveni seji zaradi nedostatka potrebnih sredstev neugodno rešiti mnogo nujnih prošenj za podporo.

Vsak dar za družbo sv. Cirila in Metoda je pa tudi eminentno patrijotično delo.

Kogar z dobro vzgojo rešimo nravnega propada, tega rešimo omikani in koristno delujoči človeški družbi, in s tem zabranjujemo, da se ne množi število anarhistov in drugih državi nevarnih ter vsakemu pravemu domoljubju škodljivih nezadovoljnejšev. Kogar obvarujemo, da ne postane narodni odpadnik, tega smo morda uprav s tem obvarovali, da ne postane neznačajnik in izdajica tudi v mnogem drugem oziru. Značajni in rodoljubni Slovenci pa so bili in bodo vsikdar zlasti ob južni meji naše države najboljše opora mile nam Avstrije in najzvestejša ter najtrdnjša bramba proti vsem sovražnim nakanam.

Mislimo, da nam ni treba obširneje utemeljevati poziva za nabiranje jubilejnih darov v prid družbi sv. Cirila in Metoda. Pripomnimo le, da je imela družba zadnji čas precej manj dohodkov, kot druga leta, zlasti zato, ker je splošno žalovanje in pijeteta zahtevala, da se opuste vse — tudi že napovedane veselice, ki so druga leta donosale družbi lepih dohodkov. Ta izguba se lahko obilno nadomesti z jubilejnimi darovi, ako se nakloni družbi tudi to, kar bi bile veselice stale.

Družba sv. Cirila in Metoda goji zlasti jedno željo, da bi mogla z jubilejnimi darovi poplačati še precej obilni dolg, katerega je morala narediti, da je pod lastno streho spravila tako potrebno — jedino slovensko ljudsko šolo v Trstu, in da je postavila lepo »Narodno šolo« v Velikovecu, na katero se smemo Slovenci s ponosom ozirati. Ta dolg kakor mora teži družbo in je vzrok, da moramo na boljše čase zavračati vse — tudi

Listek.

Boji in krone.

(Povest, Prevel Anton Jerovšek.)

(Dalje.)

Mučenca odpeljejo potem zopet v ječo, kjer sta še trpela celi mesec. 28. aprila leta 1859. pa sta dobila krono mučeniško. Ko ju peljejo na morišče, je nesel vojak pred njima obsodbo napisano na veliki deski. Vzrok obsodbe pa je bil, ker sta učenca tuje (krščanske) vere. Veliko je bilo njihovo veselje, da morata za Kristusa umreti. Posebno se je radovala mali Dominik. Na vprašanje, ali se nič ne boji smrti, je odgovoril one besede, na katere se je spomnil umirajoči Tidik:

«Misliš, da bodeš večno živel in ne bodeš nikdar smrti gledal v obraz?»

Pred smrtjo se ponudijo dečkoma pri neki hiši okrepčave. Pa mučenca se ničesar ne dotakneta, meneča, da ju čaka nebeska večerja. Na morišču morata sleči zgornjo obleko. Mali Dominik vrže svojo suknjo srčno od sebe, tako da vsi strmijo. Na to ju privežejo na steber in z jednim mahom prejmeta mučeniško krono.

To je mati natanko pripovedovala mlademu Francu. Potem mu da križ mučenika

Dominika rekoča: «Moj rajni brat je ta križ odkupil rabelju. Spoštuj ga, da tudi ti z božjo milostjo stanovitven ostaneš v veri.»

«Da, mati,» odgovori deček in poljubi križ. «Vsi sv. anamski mučeniki in kraljica mučeničev naj mi sprosijo milost stanovitnosti do konca!»

3. Novica.

Med tem se je storila noč. Udovala prižge krasno svetilnico, da razsvetljuje sobo. Pohištvo krščanske udove je bilo sicer priprosto, a razodevalo je imovitost in redoljubnost. Le v enem se je bistveno razločevala udovina hiša od drugih; namesto grdih malikov in paganskih podob je krasilo sobo krasno razpelo nad posteljo bolnega Franca. Na jedni strani križa je bila podoba matere božje, na drugi pa sv. Frančiška Ksaverija, apostola indijskega. Pred temi podobami je bilo zagrinjalo, da so se mogle zakriti pred paganskimi obiskovalci. Takrat pa je bilo zagrinjalo odgrnjeno in udovala je prižgala malo svetilnico, ki je bila pod podobami.

Potem se mati zopet vsede k dečkovi postelji. Hladi mu z mrzlimi prtiči otečeno glavo in zraven moli s Francem na polglasno sveti rožnivenec. Ko začneta moliti drugo skrivnost žalostnega dela: «Ki je za nas bičan bil» potrkva nekdo rahlo na hišna vrata, trikrat zaporedoma.

«Kdo le je?» reče vsa vesela, ko spozna plemiča, ki je z njenim Francem stal ob postelji umirajočega Tidika.

«Ni res, Lu, ti prideš pogledat k svojemu bolnemu prijatelju? To je lepo, le vstopi!»

«Da, da. Na tihem sem zapustil svojo posteljo in sem preplezal v vrt. Doma me ne bodo pogrešali. Seveda če bi me zasačili, potem bi tudi jaz dobil z jermenom. Dobro zaprite vrata, kajti znamenite novice vam moram sporočiti.»

S temi besedami stopi Lu v hišo in v sobo. Lu je bil kaki dve leti mlajši od Franca, in je ravno izpolnil dvanajsto leto. Po velikosti pa sta si bila jednaka. Lu je srčno omiloval svojega bolanega tovariša.

«Ubogi Tuan,» mu reče, «kako strašno so te zdelali! Zakaj si jih tako razdražil? In jaz skoraj verjamem» — pristavi tiho — «da je podoba tvojega Boga povzročila cesarjevo smrt. Sreča za tebe, da si se sploh življenje odnesel.»

«Tudi življenje bi bil rad žrtvoval, ljubi Lu, ker bi bil zdaj že v nebesih in večno srečen.»

«Da, to vse si mi že pravil. Vse to je lepo in mi bolj dopada, kakor nauki naših boncev. Izmed naših bogov ni nobeden za ljudi umrl in naši duhovi-varuhi niso tako ljubeznjivi kakor vaši angelji. Tudi matere

najbolj opravičene želje in prošnje za kakoršno koli razširjenje družbinega delokroga.

Še nekoliko o tem, kako naj bi se nabirali jubilejni darovi. Umetno bo, ako vsa podružnična načelnstva ob tej priliki skličejo svoje redne letne zборе, ali pa prekoredne, kjer so se redni za letošnje že vršili. Tu naj svoje ude, in po teh tudi neude, s primernimi domoljubnimi govori navdušujejo za to, da poleg rednih letnih doneskov darujejo še izvanreden, če tudi le majhen jubilejni dar. Marsikaterega domoljuba, ki se ni ud naše družbe, bo morda mogoče ob tej priliki pridobiti, da pristopi k jedni ali drugi podružnici, ako ne kot ustanovnik z enkratnim doneskom 10 gld. ali kot letnik z 1 gld. na leto, pa vsaj kot podpornik z letnim doneskom 10 kr. Poslednji znesek bodo gotovo radi darovali prav mnogi izmed priprostega naroda, ako jim zavedni rodoljubi na primeren način pojasnijo lep in blag namen, česar jih vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda uljudno prosi. Pokrovitelj, ki so vplačali enkrat za vselej vsaj 100 gld., ima družba sv. Cirila in Metoda že lepo število, 238. Vendar upa vodstvo, da izvanredna prilika cesarskega jubileja navduši tudi za tak domoljubni dar še marsikakega odličnega rodoljuba, kateremu to dopuščajo njegove gmotne razmere.

Ganimo se, dragi rojaki! Naj se ob tej priliki poživi, naj mogoče vsplamti duh, ki vodi družbo sv. Cirila in Metoda. Obnovimo in razširimo v vse kroge gorečnost in navdušenost za mili naš narod, za dobro, nadarjeno, a ubogo slovensko mladino, katera je v toliko krajih v nevarnosti, da se nam odtuji in pogubi.

Leto za leto čujemo na velikih skupščinah družbe sv. Cirila in Metoda obupni klic odposlancev slovenskega naroda iz tužne Koroške, lepe Štajerske in za vso Avstrijo tako važnega Primorja: «Morituri vos salutanti!» Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda dobro pozna težki in skrajno nevarni položaj obmejnih Slovencev. A ono vstrajnosti ni izgubilo in noče obupovati. Dokler se borimo, dokler delamo za dobro stvar, za vzvišene ideje, — ne umiramo še, ampak živimo. Pomagajmo si sami, in Bog nam bode pomagal. Le pogumno in složno naprej!

Vse za vero, cesarja in domovino!

Državni zbor.

Na Dunaju, 9. novembra.

Dve zatožbi ministerstva.

Te dni se je tožil v državnem zboru prejšnji minister grof Badeni, a včeraj grof

Thun. Nasprotniki ministerstva so obdolžili ministra grofa Badenija že v zadnjem zasedanju, da je potrosil 175.000 gld. za vzdrževanje vladnega lista «Reichswehr», dočim je imel potrositi le 100.000 gld. To tožbo je tožnik dr. Kronawetter v tem zasedanju zopet ponovil, ker se v zadnjem ni mogla rešiti. Grof Thun je segel v razgovor z odločno izjavo, da je vse račune natančno pregledal in vse našel v najboljšem redu. Če se je več potrosilo l. 1897, kakor je bilo za «dispozicijski zaklad» dovoljeno, prihaja od tod, ker je utegnilo v tem zakladu, od katerega ministerstvu ni treba dajati računov, preostati denarjev iz poprejšnjih let, ki se niso vsi potrosili. Sicer se bodo tožniki lahko prepričali iz sklepnih računov za l. 1897, da se niso denarji uporabljali v druge namene, kakor v tiste, za katere so bili dovoljeni od državnega zbora. Pri glasovanju o predlogu, naj se sklene preiskava in naj se v ta namen izvoli poseben odsek, so ostali tožniki v manjšini.

Včeraj je tožil zdajšnje ministerstvo Schönerer in drugi njegovi tovariši zavoljo tega, ker je ministerstvo brez dovoljenja državnega zbora izdalo več cesarskih odlokov, posebno ker pobira za l. 1898 davke brez tega dovoljenja samo le na podlagi glasovitega § 14 državnih osnovnih postav. Ta paragraf določa, da v tistem slučaju, kedar ni državni zbor zbran, sme v nujnih zadevah ministerstvo izdati s cesarskim dovoljenjem potrebne ukaze tudi v takih zadevah, ki se smejo rešiti le s privoljenjem državnega zbora. Tu je dokazoval finančni minister dr. Kaizl, da je bilo ministerstvo res opravičeno izdati imenovane navedbe, ki imajo veljavo postav. Pri tej priložnosti je znani Wolf grozno razdražil Poljake in vse desničarske skupine, katere je imenoval «Schmarotzer». Vse je po zbornici hrulo nad tem divjakom, Poljak Šajer (bivši orožnik) je segel po njem; pričakovati je bilo vsak trenotek, da ga vržejo iz zbornice. Strastno je napadal Wolfa Daszynski, ki ga je imenoval političnega berača (Wolf hodi po shodih, kjer mu zbirajo denarje. Po nekaterih shodih je nabral nad 1000 gl.) Poljak Gniewoška je imenoval capina. Vsled velikega hrupa, ki je nastal vsakokrat, kedar je hotel Wolf nadaljevati svoj govor, je moral obmolkniti. Govori se, da so njemu in Schönererju napovedali Poljaki dvoboj. — Schönerer je oni dan javno hujskal v zbornici proti Avstriji in proti katoliški cerkvi. Očitno je izpovedal, da on ne spozna več Avstrije za svojo domovino, temveč Nemčijo; trikrat je zahteval: Proč od Rima! Ubogo ljudstvo, ki pošilja v državni zbor take izdajalce! Kaj

se brigajo ti ljudje, če jih pokara zbornični predsednik! Še ponašajo se s takimi ukori, kajti zgubili so vso sramežljivost. Štajerski grof Stürgh je sicer v imenu svoje stranke obžaloval grde psovke Schönererjeve na Avstrijo, obenem pa pristavil, da se v zdajšnjih razmerah ni čuditi, če se slišijo taki glasovi, ko morajo ubogi Nemci toliko pretrpeti v Avstriji! Pa vrezal se je ta grof. Schönerer mu je segel v besedo ter rekel: «Tako sem govoril že pred 20 leti,» takrat namreč, ko so imeli Nemci popolno nadvlado v Avstriji.

Kaj bodo storili nemški narodnjaki, ki so se posvetovali v nedeljo v Gradcu o svojem nadaljnjem postopanju? Nekateri bi zopet radi ropotali ter s krikom in ropotom motili zborovanje; drugi bi radi zapustili državni zbor, dokler se ne odpravijo jezikovne navedbe. Zopet drugi skušajo zavleči pogodbo z Ogrsko s tem, da silno dolgo govorijo v dotičnih odsekih. Ker nekateri desničarski poslanci ne prihajajo k posvetovanju v odsekih, hočejo nasprotniki odhajati od sej, da odsek ne bi bil več sklepčen in bi se moralo ustaviti posvetovanje.

V torek se je vršila volitev v štiri važne odseke. V gospodarski odsek sta bila izvoljena izmed Slovencev Berks in Povše; v odsek za kužne živinske bolezni Pfeifer; v obrtni odsek Vencajz in v železnični odsek Robič, Žitnik in Coronini. Med drugimi postavnimi načrti je vlada predložila zadnje dni tudi postavo, kako se ima zatreti svinjska kužna bolezen. »Če se kje prikaže taka bolezen, se imajo takoj zaklati okužene ali zavoljo kužne bolezni sumljive svinje; gospodarju svinj se pa ima škoda poravnati iz državne blagajnice.« Če se sprejme ta postava, bi bila našim kmetom pač neprimerno koristnejša, kakor pa zdajšnja navedba, ko se ob času svinjskih kužnih bolezni prepoveduje, prodajati iz celega okraja svinje v druge okraje.

Vlada želi pomagati našemu ljudstvu; a nemški liberalci so mu sovražni. Iz zanesljivega vira tudi vemo, da namerava vlada odločiti velikanske svote v ta namen, da se popravijo struge Save, Drave in Sotle. Kajti te reke delajo našemu kmetkemu ljudstvu grozno škodo n. pr. Sava in Sotla v brežiškem okraju. Toda tisti nemški poslanci, ki se hlinijo kot prijatelje našemu ljudstvu, kedar gre za kakšno volitev, bodo že znali zabraniti, da se te prekornostne postavne ne bodo še tako kmalu mogle skleniti.

nimamo v nebesih, ki bi za nas molila, kakor je ta-le lepa gospa z zlato krono, koje podoba tukaj visi. Res škoda, da Anamci nimamo tako ljubeznjivih bitij v svoji veri; pa vendar moramo svojo vero vzeti, kakor je. Tuja vera je za tužce; anamska vera pa je dobra za Anamce. Ne bilo bi prav, ako Anamec sprejme francosko vero. Tako trdi visoki mandarin za obrede. Ta mandarin je dolgo govoril o tem, ko so tebe odnesli. Rekel je tudi, da so kristjani izdajice svoje domovine. Vsi drugi so mu pritrdjevali in mislili, da ne bode prej miru v Anamu, dokler ni zadnji kristjan umorjen. Potem se tudi Francozov ni treba več bati. In princ Dikdik je sveto prisegel pri duhu svojega strica, da ne bode miroval, dokler ni zadnji kristjan v Anamu iztrebljen. In zato, sklenil je žalostno Lu, «ne morem kristjan postati, dasiravno bi rad bil in dasiravno bolj častim nebeško mater kristjanov, kakor Tidikovega duha, kojemu moramo zdaj zažigati kadilo.»

«Mati, to me najbolj boli, da nas imajo za izdajice,» pravi Franc. «Ali so se res v Tonkingu kristjani s Francozi bojevali proti našemu cesarju?»

«Niso se bojevali proti cesarju, temveč proti roparskim četam črnoprapornikov in proti Kitajcem, ki so nam veliko bolj nevarni kakor Francozi,» odgovori udo.

«Vidiš torej, ljubi Lu,» reče Franc svojemu prijatelju. «Zato poslušaj glas svoje vesti in postani kristjan. Glej strašna smrt cesarjeva, koje si bil danes priča, bi te pač morala nagibati, da si poiščeš vero, v kateri se da mirneje umreti.»

«Seveda, tako bi ne umrl rad. Pa tudi od rabeljna ne bi bil rad umorjen, kakor kristjani,» odgovori Lu. «In taka smrt čaka tebe in tvojo mater, ako ne bodeta jutri pri Tidikovem pogrebu, njegovemu duhu in duhovom njegovih prednikov darovala kadila. To sem vama hotel naznaniti. Slišal sem to od princa samega, ki se bo kot cesar imenoval Tudak. Naročil je namreč mandarinu za obrede, da se morajo vsi prebivalci notranje trdnjave udeležiti pogreba in žrtev. Kdor bi se branil, naj se takoj s smrtjo kaznuje. To sem vama hotel sporočiti, da še moreta v pravem času zbežati.»

«Dobro srce imaš, Lu,» reče udo, «in midva hočeva moliti, da te nebeška kraljica, katero častiš, sprejme med svoje otroke. Vzemi njeno podobo v spomin na Franca in mene. Imej jo v visoki časti in prosi jo za njeno varstvo. Pa moliti ne smeš te podo, kakor delajo pagani. Ako naju rabelj usmrti, ne žaluj za nama, temveč bodi vesel, kajti taka smrt nama odpre vrata večnega veselja.»

Deček je bil ves srečen, ko je imel v rokah podobo Marijino z božjim detetom v naročju. Dolgo jo poljubljuje in potem skrbno skrije v prsnem žepu. «Ta podoba bode moj največji in najljubši zaklad. Vsak dan hočem pred njo na kolenih opraviti tisto molitev, katero si me ti, Franc, naučil. In Lu zmoli pobožno in s sklenjenimi rokami «Češčno si Marijo.» Nato se s žalostnim srcem poslovi: «Srečno, Franc; srečno, gospa Tuan. Začelo se je že daniti, in čas je, da se zopet tiho priplazim domov. Srečno, srečno!»

«Bog bodi s teboj!» reče Franc in naredi na čelo svojega prijatelja znamenje sv. križa. «Tako, zdaj pa pojdi v miru!»

(Dalje pride.)

Smešnice.

Ko pride Peter iz šole domov, odloži torbico, steče k očetu ter vpraša: «Oče, kakšno slamo pa imate vi v glavi? Meni so danes gospod učitelji rekli, da imam letošnjo ajdovščino!»

Učitelj vpraša v šoli: «Koliko je polovica od pet?» Brž sune učenec svojega soseda, rekoč: «Vidiš, kaj sem ti rekel, da so učitelji sitni! Če jim odgovoriš, da je dve, zdelo se jim bo premalo; če pa rečeš tri, pa jim bo preveč!»